

Leo Trotskij (mars 1939)

Än en gång om ”marxismens kris”

När folk på den gamla goda tiden talade om marxismens kris, syftade de på vissa av Marx påståenden, som de menade inte hade bestått verklighetens hårda prov, nämligen teorin om den skärpta klasskampen, den s k ”teorin om det ökande armodet” och den s k teorin om kapitalismens ”katastrofala sammanbrott”. Dessa tre huvudpunkter blev måltavla för den borgerliga och reformistiska kritiken. I dag är det helt enkelt omöjligt att få till stånd en diskussion kring dessa frågor. Vem vill åta sig att försöka bevisa att de sociala motsättningarna inte skärps utan mjukas upp? I Förenta staterna är Mr. Ickes, inrikesministern och andra höga dignitärer tvungna att i sina tal öppet vidgå det faktum att ”60 familjer” styr landets ekonomiska liv. Å andra sidan pendlar antalet arbetslösa mellan tio miljoner under välståndets” år och tjugo miljoner under krisåren. De rader i *Kapitalet* där Marx talar om det kapitalistiska samhällets polarisering och ackumuleringen av rikedomar vid den ena polen och fattigdom vid den andra – dessa rader som stämplat som ”demagogiska” visar sig nu helt enkelt vara en bild av verkligheten.

Den gamla liberal-demokratiska föreställningen om en gradvis och allmän tillväxt av välstånd, kultur, fred och frihet har slutgiltigt och definitivt lidit skeppsbrott. I dess kölvatten återfinns vi sammanbrottet för den socialreformistiska föreställningen, som till sitt innehåll aldrig var någonting annat än en anpassning av liberalismens idéer till arbetarklassens förhållanden. Alla dessa teorier och metoder hade sina rötter i industrikapitalismens epok, frihandeln och konkurrensens epok, dvs i ett oåterkalleligt förflutet, en tid när kapitalismen fortfarande var ett relativt progressivt system. I dag är kapitalismen reaktionär. Den kan inte botas. Den måste avlägsnas. Det finns knappast längre någon tjockskalle som verkligen tror (alla Léon Blum:ar tror det inte, de ljuger) att den enorma skärpningen av de sociala motsättningarna ska kunna lösas genom att man stiftar lagar i parlamentet. Marx har blivit bekräftad i varje, ja, varje detalj av sin analys, liksom i fråga om sin ”katastrof”-prognos. Vari består då marxismens ”kris”? Nutida kritiker anstränger sig inte ens att själva ställa sig den frågan.

Framtidens historieböcker kommer att berätta om hur kapitalismen under en lång period gjorde en enorm ansträngning för att överleva, innan den slutligen gick i graven. Borgarklassen vill inte gå under. All den energi som den ärvt från det förgångna sätter den in i en våldsam, bakåtsträvande konvulsion. Det är just i den perioden som vi lever.

Våld inte endast betvingar utan ”övertygar” också på sitt sätt. Reaktionens anlopp förintar inte bara fysiskt, utan fördärvar också folk moraliskt. Åtskilliga herrar Radikaler har hjärtat i halsgropen. Sin skräck för reaktionen översätter de till den immateriella och allmängiltiga kritikens språk. ”Det måste vara något fel på de gamla teorierna och metoderna!” ”Marx tog fel...” ”Lenin lyckades inte förutse...”. En del av dem går ännu längre. ”Den revolutionära metoden har visat sig bankrutt” ”Oktoberrevolutionen har lett till byråkratins ondskefulla diktatur.” Men den stora franska revolutionen slutade också med monarkins restauration. Allmänt talat är universum illa byggt: ungdom leder till ålderdom, födelse till död, ”allt som födes är endast värt att det förödes.” (Goethe: ”Faust I” – övers. anm.).

Dessa herrar glömmer väldigt lätt att människan har banat sin väg från halvapornas tillstånd till ett harmoniskt samhälle utan någon som helst vägledning; att uppgiften verkligen är svår; att efter varje steg framåt följer ett halvt steg, ett steg och ibland tom två steg bakåt. De glömmer att vägen är kantad av de största hinder och att ingen har uppfunnit eller skulle ha kunnat uppfinna något mystiskt knep med vars hjälp man skulle kunna åka oavbrutet uppåt i historiens hiss. Tyvärr blev inte herrar Radikaler konsulterade när människan höll på att

skapas och förutsättningarna för mänsklighetens utveckling utformades. Men ärligt talat, det är för sent att göra någonting åt den saken...

Låt oss för diskussionens skull anta att all tidigare revolutionshistoria och, om så önskas, all historia över huvud taget inte är någonting annat än en lång serie misstag. Men vad skall vi då göra åt dagens verklighet? Hur skall vi handskas med den enorma armén av permanent arbetslösa, de utblottade bönderna, den ekonomiska nivåns allmänna nedgång och det annalkande kriget? De förnumstiga skeptikerna talar om för oss att de någon gång i framtiden kommer att bokföra alla de bananskal som alla tidigare stora revolutionära rörelser halkat på. Men kan dessa herrar kanske säga oss vad som skall göras i dag, just nu?

Vi skulle få vänta förgäves på deras svar. De skräckslagna reaktionärerna avväpnar sig själva inför reaktionen, förnekar den vetenskapliga samhällssynen, ger upp inte endast materiella utan även moraliska positioner och avsvär sig varje anspråk på revolutionär revansch i framtiden. De förhållanden som förberett den nuvarande vågen av reaktion är emellertid ytterst instabila, motsägelsefulla och av kort varaktighet. De förbereder marken för en ny framryckning av proletariatet. Ledarskapet för denna framryckning tillhör rätteligen dem som av rationalisterna kallas dogmatiker och sekterister. Ty ”dogmatikerna” och ”sektaristerna” vägrar att ge upp den vetenskapliga metoden så länge ingen, absolut ingen, har lyckats ersätta den med någonting bättre.

7 mars 1939

Publicerades för första gången i *New International*, maj 1939